

Pridplata na ciltu god 3 for. na pol god 1 for. 50 nov. na četvrt. 75 nov.
Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 Grosa. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

God. II. U Kalači

U Četvrtak 8. Lipnja 1871.

Broj 23.

Velesinjenim Pridbrojnicima.

Stupili smo već u treći mīsec ovog četvrtā, kojim iztiče pridplata mnogima od naših poštovanih čitatelja. Po dužnosti — koja nas veže prama ovog Lista, kano čedo gorkim trudom rodjeno i dosada uzdržavano — molimo prijatelje našeg milog roda, da se za vrīmena pobrintiti, pridbrojnikē sakupljati i pridplatu uputstvom poštar-skim najlakše ovamo poslati dostojahu. Koji naše stanje poznaje, taj uvidja, da mi sve što u duši, srcu i posidu imamo na razvitak i probitak našeg milog roda virno žrivujemo; al poklem svaki razboriti rodoljub i to uvidja, da su naše sile, bile one duševne ili materialne, veoma ograničene: za oto ne stidimo se očitovati, da bez revna roskog podpora zadugo iztrajati nećemo moći. Radi toga i opet molimo poštovane rodoljube, da nam pridplatnike sabiraju; a suradnike, da nas sa svoji spisi podpomažu. Mi ne smatramo sebe kao nenaknadljive, jel se nadamo da Bog nije ni za naš rod zaboravio, već buduć po svojem izkustvu poznajemo strašne tegobe svakog početka: bili bi radi samo donle iztrajati, dok senēbi pokazao muž na pozorištu koji bi borbu snažnijim silama priduzeo. Osićamo mi svakojako da nismo ovom podhvalu dorasli, i to žalostno gledamo, što lista barem oblik po sadanjem ukusu urediti a još manje prostor ovećati ne znamo. Al šta da činimo drugo, dok zaprike sile nadmašaju — već da bratsku pomoć ištemo. A buduć nam se vila potužila da se stidi u Vilajet jednokrīlna izlićati, zato će mo je od 1-og Srpnja

mīsečno dvaput al na pol arku izdavati. Cīna ostaje 3 fr. na ciltu, 1 fr. 50 nov. na po, a 75 novčića na četvrt godine. Uredništvo.

Barbarstvo u Parisu.

I.

Što je veledušnost kraljevska i cesarska na slavu i diku svojeg naroda sazidjala, što je darežljivost vladarska lipog priko mnogo stolīća sakupila, što je brižljiva ruka državnika sastavila, da se razvija franceskih sinova i kēeri ukus i prosvitljiva pamet: to sve leži u rovina, u prahu i pepelu. Što je god blagodarna pobožnost na oltare visokog Boga naslagala, to je sve poharano poplinjeno. Ono radi čēga su i iz prikomornih zemalja inostrani dolazili da vide; i čēmu se divili, ko nigda kraljica Saba vrhu mudrosti Salamonove: to je sve popaljeno i pogoreno.

Komuna, koja se vrhu zakona cile Francuske uzdigla, koja je težila svu Francesku razkomadati, pa sve one vlasti koje jedan cio narod uživa svakoj varoši posebice uručiti, koja ni Boga ni čovika nije vrhu sebe pripoznala; nije Boga jerbo je i Božju službu silom ukinila kad je svećenike u tamne tavnice pobacala; nije čovika buduć je pojedinih osoba i družina svojinu po volji pograbila, i podilila: — ta komuna izgubivši ovako božju bojznost i ljubav čovičju parižane je kao ovce na klaonicu hajkala, i svakog čovika volju golim maćom zaplašila. Kad je uvidila, da svoju

nezakonitu vlast obraniti i uzdržati nije kadra, onda je nečuvano dilo počinila, nevine građane, koje je prije tobože za svoju sigurnost uzaptila, — te je postrilala, a bombe petroleumom napunjavala i tako ih na divne javne zgrade bacala, redom u najsvitlijih kuća podrume kroz oduške petroleum ulivala, pa popaljivala, i tako sav Pariz u prah i pepeo obratiti nastojala. Pokazala je dakle, da neima srca, neima duše, neima pameti, neima milosrdja, neima ukusa, neima nauka : to je strast poganska, koja ljutitošću zaslipljena gazi priko lipa, ukusna, sveta i prava.

To nije vuk koji po 100 ovaca zaguši prije nego što pokuša glad svoju zagojatiti, jel taj ako ga je izdovoljio pogušeno čitavo ostavlja; to nije razjareni lav, jel on to samo razkida što mu na put staje; to nije ris, jel on samo ono razkasapi što ga razjari: to je hiena, koja sve umori što je živo, pak u zemlju ukopa, da sama može iz tila mrtvih krv izsisati.

Što su za plinom hlebdeći barbari, što su na kršćane zlobni pogani, zla iz mržjom trovana srca znali na lipotu na pravdu, na istinu izliti, tim svem strastveni vodje nisu bili zadovoljni; već oni su sav jid, svu bisnoću svih grabežljivih zvirah izkupili, i s ti Paris kraljicu sveg svita gradovah napali, grdili ružili, kidali, rušili palili kasapili.

Dakle barbari, pogani i grablježivi zviru u obliku čovičanskom u trećem dilu slavljelog devetnaestog vika! Ostala im uspomena pod rovine njihovom rukom pogorelih plemenitih sgrada na vike zakopana! supruga im ne postajale u buduće materama, da se ne radjaju sinovi prokunjena Kainova ploda, da se ne odgojavaju kćeri Jesabelke koje u svoji grudi misto ljubavi, koja i u mrtvo život nadahnjiva, podhranjivaju žuč jid i otrov, što sve što je živo usmrtjiva! jer to su žene od Jesabela okrutnie, koje dok im muževi buntovničkim oružjem nezakonito vladaju, ponudjavaju se muževe nevine utamničene posići, poklati!

Otvorite oči carevi, kraljevi, i uvidite, da se nije slobodno ni za jedan čas sa zlim duhom oprijateljiti! Skinite sa vaših očiu naočale vi državnici, koji kormilom čovičanstva vladate, pak uvidite, da je ono što je juče zlo bilo i danas svoju prokletu narav zadržalo, dakle pripoznajte : da cil, svrha nikad nemože sridstva opravdati, posvetiti! Progledajte vi mudraci, koji ste slavno ime učitelja pučanstva prisili i uvidajte, da čovik nije stroj, koji bi se dao po vašoj umitnosti razpravljati, već ima svoju od stvoritelja uloženu narav, i po kojoj valja njemu za um i srce potribna davati! Naučite roditelji, bogati kao i siromasi, da čovik neima samo žilo koje triba njegovati, već ima srce i dušu, koja valja razvijati, jel misto Izaka, koji veselo poslušava roditelje, odgojiće te Kajina koji braću ubija, i Khama koji roditelje grdi i ruži!

DOMAĆI POSLOVI.

JAVNA PROŠNJA NA SVUKOLIKU ČASTNU GOSPODU BUNJEVAČKE I ŠOKAČKE UČITELJE!

(Konac.)

Imam još ništa kazati i o razpisanom natičaju. Kada već odrediše da se još jedan učitelj postavi, naši htidoše, da se natičaj objavi u ovih listovih, ali drugi rekoše, da to nemože biti; nego ipak ako Bunjevci baš tako hoće, neka plate iz svog džepa, pa nek im je prosto. Razpisaše dakle natičaj u magjarskih novinah; dojde oprediljen dan, al sidnici nitko ništa nejavlja; prodje zatim i više vrimenta, kad se dade prilika, jednom bunjevačkom sidniku u razgovor doći s pridsednikom školske sidnice, te s tom prilikom zapita sidnik pridsidnika : da li se nije nitko za učitelja javio? tu pridsednik valjda nije mogao podneti, nego reče : da su se javila dvojica, ali veli nije nijedan za naše selo, poklem se Hrvatom vide. Tu dakako morali smo opaziti, da nam je g. pridsednik i proti zakonu skrivio, koji pravo učiteljskog biranja školskoj sidnici daje, uslid čega bi imao pridsednik tih dvaju natičatelja molbenicu prikazati sidnici, pak da prosudi ona, je su li za naše selo ili nisu? Ta nije moguće, da u ovakovih slučajih čovik se ne uzbuni, da mu krv ne uzavre, i da ne pomisli : da je to nečovično ugnjetavanje našeg plemena!

Ali kud ćemo, šta ćemo? da likarije najdjemo; jer toga nam valja naći. Pridsidnik nam nehti više ni sidnice držati, premda mu je dužnost a i ista potriiba nalagala ne samo, nego su ga i sidnici opominjali; nu buduće je sprija znao da je zadao uzroka na veliko ogorčenje, nije htio dati prilike, da se izlije, najposli mu i Bog ukrati priliku. Mi smo dakle međjutim proučavali zakone školske, nadajući se da ćemo u njima naći likarije, kao što i nadjosmo. Mi smo se do duše i dosad na zakone oslanjali, al su ti naši ugnjetitelji — kako l' da ih imenujem — mudre lisice, pa kao što već rekoh — vazda obećivaše, a u dilih međjutim ostadoše pri svojim nastojanju, kako će izvrniti sva naša pravična zahtivanja. Nije li to čudo, da kad u školskom viću, polag naredbe školskih zakona sve onaki ljudi side, koji čitati i pisati znadu, koji bi indi mogli znati što je pravo i uredno, pa ipak s takima ljudma i usuprot zakonskim naredbama ne možemo se namirit. Oni su radi valjda da se s timi zakoni prid inim svitom i narodom produciraju, a mi da i neznamo za njih; ta u takom našem stanju drugo ni pomisliti nemožemo, ako li je tako, onda takovo postupanje nosi na sebi lice turskog vladanja. Vidi Bog, da bi veoma rado šutio o ovih stvarih, ali što nas boli, to nemožemo ošutiti, niti se istina dade jedno lahko zatajiti Kad bi ta odlična gospoda, kojoj ovakovo stanje naše školske obuke zahvaliti imamo, već jedanput stupila i stala na temelj zakonite ravnopravnosti, oh kako bi onda sasvim drugčije bilo; ta stim nitkom drugom nebi većma koristili, nego obćem dobru, obćoj slogi i s tim obćoj domovini, a ovako se sve veći razdor sije.

Nek ovake okolnosti u obzir uzmu častna gospoda F. V. L. i J. P., pa neka nam ih pomognu po načelu ravnopravnosti svladati, a lipše i bolje okolnosti pripraviti, onda ćemo ih za prave prijatelje priznati. Il valjda kod njih nije tako? Bog bi dao. Tko je rad čovika sebi privržena učiniti, taj neka ga ne vuče za nos, već brat-ski izpod ruke vodi.

Nu kada smo većma proučili zakone za pučku obu-

ku osnovane, našli smo da članci od 44. §. pa do 58. §. predstavljaju naredbe za početne (elementalne) pučke škole, u kolo ovih škola padaju i naše tri škole. Članak 58. i očitio naredjuje, da se svaki gojenac (školar) na svojem materinjem jeziku obučava i da u kojoj obštini više jezika puka u većem broju stanuje, ondi, ako obćinsko mogućstvo dopušta, da se više raznih jezika podučitelja izabere. — Tu dakle osim materinjeg jezika o drugom nema ni spomena, nego ima u člancima za više pučke škole osnovanim, koje se broje od 59. §. pa do 66. §. U članku 63. om takodjer se i za ove škole materinji jezik naredjuje, a u 64. om članku pod točkom d) naredjuje se, da : u kojoj se školi nepridaju nauči magjarskim — kanoti materinskim — jezikom, u toj školi da se i magjarski jezik uči. Premako indi ovaj 64. i članak važi jedino za više pučke škole, mi ga ipak radi sklada s braćom magjarem i radi počitanja prama državnozvanionom jeziku — primamo i za naše početne škole. Ali jel' čudo ako se privare i zla uživa — koja nam dotični naši učitelji sveudiljno tvore — otresti trsimo? Da se dakle u toj struci znamo odsele čemu držati i u zakonu najdenu likariju valjano upotribiti, uslobodjujem se uljudno zamoliti svukoliku častnu gospodu bunjevačke i šokačke Učiteje, a tako i sve prijatelje naših školah, medju koje brojim i one učitelje, koji premako se ne bave poučavanjem b. š. dice, već može bit nimačke i magjarske, al su zato ipak prijatelji i naših školah : da mi dobrohotno izvole u ovih Novinah odgovorit na pitanja, koja ovdje stavljam :

1. Poleg navedenog 64. og članka u kakom bi se razmirju i suglasju imao učiti, ili se može bit kod nji uči — materinji i magjarski jezik?

2. Kakve knjige rabe u tu svrhu i kako postupaju s njimi?

Gdi je pravde onde dakako ova pitanja nebi od potrebe bila, poklem zakon jasno i bistro razlaže o tom; ali u našem stanju veoma bi dobro bilo, kad bi se u ovom po kakom primeru uredjivat mogli. Nu taj primer nebi samo nami dobro pao, nego čvrsto virujem — da i ostalim mlogim. — Neka mi častni gospodin Bunjevac oprosti, što na ovu stvar osobito njegov pozor i obzir prosim.

Napokon izjavljam, da bi od moje strane za koristno, dapače potribno nalazio, kad bi dopisatelj i tumačitelj zakona narodne ravnopravnosti, ili koji drugi naš prijatelj, u našem bunjevačko-šokačkom tekstu priobćio i razjasnio — i školske zakone, buduć o tom mlogi nas još ništa ili premalo znadu. Krunoslav.

TURČIN U BOSNI.

PIŠE —IKT— BOŠNJAK.

d) GRADJEVINA JAVNIH CESTA.

(Produženje.)

Da pako narod koliko toliko zadovolje, kroz njeko vreme obećaju platiti, te kad bi koji odradio svoje nadnice dadu mu priznanicu pismenu, da je radio toliko danah, uputiv ga da će mu ili dotični medžliz — sud — sve izplatiti, ili da će mu se odbiti od poreza. Medjuto od svega nikakve koristi. Poreznici neće ni da znadu za njihove priznanice, a od medžliza zaiskati značilo bi htiti oglobiti državu. Indi što biva od onih novacah opredijelih za njih?

Gubernatur Valija pridstaviv devletu trošak učinjen — ili koji bi se imo učinit — na gradjevinu putevah,

zahtiva da mu se pošalje što brže da izplati dnevnicu narodu. Istina i devlet neodgovori sasma zahtjevanju nego podkusavi sumu, ali ipak pošalje toliko da bi svaki makar nekoliko novčićah dobio na dan. — Novci stignu u Sarajevo, pak ih tude i mrak izjede osim troška koji je učinjen na lagumanje t. j. za barut, taj se izplati a drugo državni gubernatur sa znanci porazdili da mogu sretno, kad nastupe crui dnevi, proživiti, ili kao što oni kažu : žute i bile novce teku za crnih danah.

U slidstvu rečenih još mi je napomenuti o neviru kojom činovništvo globi državu prigodom njezinih poslova.

Kad se prave ćuprie — mostovi — ili kuće na državni trošak, znade se i tad pomoć činovništvo, i to masno. Ako radi na primer na mostu šest stotinah dušah, oni obično mal da ne razpolove ih, te jednu polovinu porazdile medju se, i tom prigodom načinjaju ili popravljaju kuće, žitnice i ostale zgrade, ali im pišu dnevnicu na državni trošak. I tako jedan most koji bi vridio 60 hiljadah grošah — 6000 fr. — narazte na 120 hiljadah — 12 hiljadah fr. — grošah. Te eto im i tude dobitka osim što se nadaju još koju hiljadu dobiti pribaciv priko učinjena troška.

Napokon čudnovato je spaziti ponašanje inginizah pri gradjevini putevah. Ovi obično minjaju se tako da jedne godine ovi, a drage oni označuje kud se ima put prosicati i nasipat. Nikakva pri njih gradjenju dogovora ili savjeta : kakve okolnosti nepogodne mogu nastupiti, i podroviti već načinjenu cestu; nego jedan ove godine označuje ovda, slideće drugi po svojoj volji, kad dodje na drugu stranu. Te tako narod što bi mogo na jedan put spraviti, svake godine valja da nosi teret kano da lani ni poslovo nije.

POŠTE.

Vlastodržce kojim nije stalo do privatnih interesah toliko do napredka državljanah, nemože čovik spaziti, osobito današnjega vriemena, ne samo da što je na jednom stepenu blagonosnih osnova, dapače da nestupaju naprid svakovrstnom odvažnošću duha nepredka obćega. A što da reknemo o Turskoj? Ova, koja u dvoličnoj slici kao sablaz životari, s dvora naime u slici monarhije, a u nutra malne u strogom smislu aristokracije, nebi u stanju u Bosni priko četiri stotine godinah učiniti poštar-ski ugovor sa susjedstvom.

Istina je da kolaju pošte turske po Bosni, ipak važnost njih vriedi toliko, da nije pošte austrijskoga konzula, po kojoj se i obći s inostranstvom, bili bi kano u gradu obsjednutu od neprijatelja, odsiećeni od svega svieta.

Zar bi Bošnjaci volili svoj novac slati u austrijsku carevinu, plaćajuć i šaljuć po austrijskoj pošti listove, brez uzroka? Nespretno naplaćivanje listovah i njih nesigurnost svu krivicu povlači na se. Češće put dogadja se da od Broda do Sarajeva znadu naplatiti poštari na jedan list težak za 1 lot po 20—30, dapače njegda i do 50 krajcara. Jedan mi se blage uspomene izmedju prijateljeh potuži da je platio 20 grošah — 2 fr. a. v. — poštarine do u Sarajevo na dva lista novinah, koji su slučajno zaostali, te mu ih prijatelj u kovertu poslo po turskoj pošti sa Save. Porad šta im se dugo opiro, i isti kovert razdro na njihove oči da se osvidoče da neima ništa buntovna, ali ipak najposle morade platiti 2 fr. Zar se je njetko najeo krave mamene da plaća 20 oli 30 nov. mjesto 5? — A što se tiče nesigurnosti listovah, to ču

prišutiti, prem se u najvećemu stepenu nečednosti nalazi. (Slidi.)

KUĆNI POSLOVI.

© Pešta, 3-eg Lipnja. Ako prigliedamo evropske vlade, to ćemo lako uviditi da osim pruske vlade nijedna se nije tako dugo uzdržala na svojim mistu kao ugarska. Moramo pripoznati, da je grof Andrašy svoju ulogu višto igrao dosada. No istina, ako je kojagod država sa načelima na čisto, s kojima se upravljati ima, to baš nije neobhodno potribno, da se lica ne minjaju, pa je opet vlada snažna. To vidjamo u Englezkoj. Tu se mogu minjati osobe vlade, ali su načela, po kojima se država upravlja, uvijek stalna pa zato vlada je i moćna. Al drukčije je to tamo, gdi jedan čovik zastupa sva načela, po kojima se država upravlja; ako taj padne, onda se sav položaj pritvara. U ugarskoj vladi je bilo više puta promina, al joj glava u osobi vištog i vatrenog Andrašye vazda nepomična ostade. Al sad se već i ovde počimaju znaci pokazivati, koji Andrašyu baš ako samog neće, ono će barem kadri biti njegova načela pobiti.

Prve znake smo opazili, koje Andrašyi pritu, prigodom, kad je ministar pravosudja ostavku pridao, g. Bodo Horváth. Krv mora da nam u obraz trgne, kad pomislimo na onaj sažaljenja dostojan lov, koji je pridsidnik ministarstva držao, da uhvati s njim čovika, za ministarstvo pravosudja naklonjena. Krana sv. Stipana na svojih dosta izsisanih grudih oko 4000 odvitnika (prokatora) odgojava, pa se jedva jedva nadje muž, koji se odvažio, da primi to ministarstvo, na koje su najsposobniji odvitnici. Al i ovaj se, po imenu Stipe Bitto podpridsidnik zakonodavna tila, tek za vrime podhvatio, dok prvostepeničke sudove ne uredi. Dali učenosti ili odvažnosti nema u Ugarskoj za crvene stolice? Mi pored ovih mislimo, da ima u tajnosti i političkih uzroka, zbog kojih se u Magjarskoj ne laćaju tako vrlo te sjajne stolice.

Drugi znaci, koji položaj ugarskog ministarstva nepovoljnim čine, to su izbori junačke Hrvatske, i ovo su vele opasniji nego oni prvi. Ministar baš ako se odapne koji, dotle dotle, pa će se nakasati drugi, samo nek je Andrašy živ. Ali s Hrvatskom nije tako; s njom će teško više takvi ljudi upravljati ko što barun Rauch. Ona „nerazlučno, virno i tvrdo“ kao jedan čovik stupiv na branik svojih narodnih prava, svu magjarsku gospodu je jako iznenadila, livičare tako isto kao i desničare, pokazavši im, da tamò, gdi su oni mislili da svaka vlada može sebi većinu zadobiti, još ima narodne svisti, koja je kadra sve zaprike razkinuti.

„Pesti Naplo“ srdit je, al ne smi nikog grdit nego leleće kao slaba žena; pa na poslitku veli: neka radu Hrvati šta im drago, al mi Fiumu nikome ne damu. Ima li pravo Ugarska na Fiumu ili ne, to neću ovde da razlažem; nego toliko primećujem, da o Fiumi sad niko ne govori. „Reforma“ sad se probudila i veli: dvi godine kako za Hrvtsku glava nas ne boli, a sad, gle čuda, sad šta je u Hrvatskoj! Na ovo bih samo to opažavo: dvi godine kako „Reforma“ i njezina stranka ništa neznadu za Hrvtsku, barem više ne nego što im referiro pokojni Rauch. A da njegovi izvištaji nisu baš iz vrila istine izvirali — to je Hrvatska na biralištu saborskom jasno dokazala.

Glasila live stranke, buduć su veći slobodounjaci ne-

go ti desne stranke, neće da povoda dadu ko kanda bi oni protivni bili oduševljenom pokretu naroda hrvatskog; al zato mukom muče. I samo se jedan od njih usudio, da pozdravi hrvatske narodnjake na temelju ustavnosti: a toje: „Ellenör“.

RAZNE VISTI.

— U Parisu užasni događaji, koji ciloj Evropi groziše, nisu još odma s ugušenjem ustaša pristali. Kako god bisniše crvena komuna, tako je isto bisnila zakonita vlada, misto da je milošću i veledušnošću privolila sebi ogorčeni pariški narod. — Ljude, žene, dicu na više misti prid jame je stavljala, koje su ugašenim krečom napunjene bile, pak ih tako na jato puškarala. Dok se dim ne razidjaše, dotle i nesritnici — koji mrtvi koji ranjeni — na vike u kreču su nestali. Katani su samoljno ubijali.

— K a k a će vlada u Francuskoj konačno nastati, to sad zanima cilu Evropu. Mlogi slobodounjaka se boje, da će u poniženoj Francuskoj samovlada nadvladati. Nu francuski najodličniji gradovi živo se zauzimaju da skupnovlada zauzme maha u Francuskoj, za koju se i sam pridsidnik sadašnje vlade, Tijer, kojeg su dugo za slidbenika samovlade držali, svečano izrazio.

— U Španjulskoj, koja je nedavno za svog kralja kneza talianskog odabrala, sve većma zauzimaju maha republikanci.

— Francuska vlada je jedan zbor odabrala, kojoj je povireno, da iztraži uzroke krvnog ustanka pariškog. Inglezki listovi nam javljaju, da je tu veliku ulogu igrao novac bivšeg cara Napoleona.

— Kneza Karagorjevića, koji je zbog ubijstva srbskog kneza Miloša okrivljen bio, najvišji ugarski sud je oprostio.

TRGOVINA I OBRTNOST.

Cinjenik peštanski, 3-eg Lipnja. Cina vune se ne prominjiva. Stara suknarska vuna 115—124 fr.; — tvorinarski prana 120—155 fr.; — fina 190—215 fr. — Svinji 26—28½ nov.; — za iznos 28—28½ nov. — Gorušica kol 15⅓ fr., banatska 15⅓ fr. — Mast sa sudom 34¼ fr.; — brez suda 33 fr. posli 32½ fr. — Slani na 28—30 fr. — Med 27—29 fr. — Pekmez 9—9½ fr. — Paprika 13½—14 fr.

CINA RANE. Pešta, 3-eg Lipnja. Čisto žito banatsko: 83 fnt. 5 fr. 55—65 nov. 87 fnt. 6 fr. 15—25 n.; — tisansko, peštansko, stol.-biogr.: 83 fnt. 5 fr. 60—70 n. 87 fnt. 6 fr. 20—30 n.; — bačvansko: 83 fnt. 5 fr. 55—65 nov. 86 fnt. 6 fr. 5—10 nov. — Raž 78—79 fnt. 3 fr. 80—85 n. — Ječam 68—70 fnt. 2 fr. 90 n. — 3 fr. 40 n. — Zob 43—45 fnt. 2 fr. 75—84 n. — Kukuruz, požunac 82 fnt. 3 fr. 10—25 nov. — Proja 2 fr. 50—60 n. Uzimajuć fnt. polag djumr. maže.

Baja, 3-og Lipnja. Čisto žito: 83 fnt. 5 fr. 80 n. Napolica 78 fnt. 4 fr. — Raž 76 fnt. 3 fr. 20 nov. — Ječam 66 fnt. 1 fr. 87 n. — Zob 44 fnt. 2 fr. — Kukuruz 90 fnt. 2 fr. 60 nov., sve po požunac.

Visina vode Dunavske.

Pešta 5-og Lipnja 8' 6" nad 0. Požun 4-og Lipnja 8' 6" nad 0.

Poruke uredništva.

B a č : B. sve će se uvrstiti. — Katjmar : M. na pismo je već odgovoreno dvostruko. Novine će se slati.

BUNJEVAČKA I SOKAČKA VILA.

MOJA SMETNJA.

Niku večer rekla si mi,
Dobra dušo : lahku noć!
Smeten samo kapu snimih:
Odzdrava ti neznah smoć.

Uvik mi je, mila, tako,
Kadagod te vidim ja :
Duša mi se zbuni jako,
A srce mi uzme strah.

Drugče gledim srca smila
Sve divote svita tog :
Krasnih misli, lipših dila
Miran motrim divan slog.

Drugče ne znam sile ote,
Prid kojom bi drhto kad ;
A ni jada nit strahote,
Od koje bi prizo mlad.

Samo uz te dušo krasna
Kida mi se mislih nit ;
Obustavlja rič glasna,
A pristaje srce bit.

Valjda je to stoga tako
Što te srce ljubiti sme,
A virovat ne smim lako
Da ćeš igda ljubiti me.

J. Timarić.

RAZGOVOR PUČKI O VIRI.

PRIRADIO IZ ČESKOGA PETRJEVČANIN.

(Konac.)

Majstor. Veliš djače, da isti razum prirodjeni virozakon uči, stoga da je dostatno u nabožnih stvarih na svoj razum se osloniti. Imam jošter maloga sina Jozu; iek ide u osmu godinu, ali znade tako dobro štiti, da mu se svako čudi. Jedino, što mi se na njemu nedopada, jest to, da je tvrdoglav te sebi neda ništa reći; prije nekoliko nediljah, kad su Petrovke sazrile, popne se dečko na krušku te stane na suhu tanku grančicu; ja mu rekoh : „Jozo, doli, jer će se grana pribiti,“ a on mi neposlušno odgovori : „Znam ja dobro, da mi neće ništa biti, kumov Stipo takodjer je na nju jučer stao pak mu se nije ništa dogodilo.“ Tek što je dečko to rekao, ležao je već skupa s granom pod kruškom. Momu Jozi nalikuju oni ljudi, koji oslanjaju se u svačem na svoj razum zaborave, da ima i Božjega razuma, te da slabi čovičji razum prema neizmnomu Božjemu razumu u sličnom razmirju stoji, u kojem je dičji razum prema razumu odrasloga muža. Stoga mislim, da se u važnih stvarih, kao što su vično blaženstvo ili vična propast po smrti, samo na čovičji razum osloniti nemožemo.

U ostalom djače, znadeš bolje nego ja, koliko zla je razum čovičanski učio i počinio! Čuo sam pripovidati, kako su si međusobno rimski i grčki mudraci u nabožni stvari protusloveli; jedan je učio, da ima Boga, drugi pako, da neima; jedni su učili, da valja od zla bižati, drugi pako, da čovik činiti može, štogod hoće, te da je zato na svitu, da dobro jide i pije. Kad sam litos štio u novinah, da i dan danas ima ljudih, koji uče, da je čovik od opice (majmuna) postao a svit bez Boga, izgubio sam sasna povjerenje u te velike mudrace. Kakvo dakle čudo, da se nemože razum tih naših tobož prosvićenih za vodju u

nabožnih s tvarih izabrati! Oni igraju, kao što im novine sviraju. Kad bi danas njihove novine pisale, da ima Boga, svi bi se na to zakleli; al sutra dan, kad bi iste novine pisale da neima Boga te da svi prosvićeni tako misliti moraju, svi bi tako mislili te bi one izsmihavali, koji bi se još usudili u Boga ovirovati. Neimam li dakle pravo, ako takovim ljudem najvažniju stvar naime spas duše nepovirim. Tim manje očekivati možemo, da neuki i prosti ljudi virozakon po svojem razumu skroje; lahko bi se na taj način poganska vrmena povratiti mogla te bi napokon ja prid svojim stariim jednookim „šarovom“ kao prid svojim bogom na kolina pasti morao. Iz toga se vidi, da nam razum sam po sebi nemože za sigurno reći, za što smo na svitu, kakva nas budućnost čeka i kako živiti imamo, ako mislimo, da nam po smrti dobro bude. Stoga je neobhodno potribno, da nam Bog u toj stvari pomogne, a tu Božju pomoć nazivamo Božjim objavljem, jer se je Bog čoviku javio te ga u tih stvarih poučio.

Dj a k. Majstore! pripoznajem, da nas razum sam po sebi u stvarih, koje se spasa duše tiču, u istini poučiti nemože; dali nam je pako Bog u toj struci pomogao ili dali će nas pomoći, kako će te nam to dokazati?

Majstor. Gospodin Bog pozvao nas je na svit; dao nam je razum, ali taj razum nemože nam za sigurno reći, zašto smo na svitu, jer nikoji oslanjajuć se na svoj razum tvrde, da smo za vičnost stvoreni, drugi pako vele, da smo zato ovdí, da ovaj svit uživamo; a tako svaki, koji u Božje objavljevje neviruje; samo po svom razumu sudi. Slaže li se pako to sa mudrošću Božjom, stvoriti nas a nereći nam za izvistno za što smo stvoreni? Slaže li se to sa dobrotom Božjom, grišnika pustiti u grihu te mu nepokazati put i način, kojim bi se od griha očistiti mogao? Slaže li se to sa svetošću Božjom, nedati ljudem sridstva, pomoću kojih bi sveto živiti to jest dobro

činiti a od zla bižati mogli? Kao što je dakle sigurno, da je Bog primudar, pridobar i prisvet, isto tako sigurno je, da je razumu našem na pomoć došao. A tu pomoć nazivamo Božjim objavljnjem.

D j a k. Nu majstore! koliko virozakonah ima na svitu, a svaki se ponosi tim, da ga je Bog objavio?

M a j s t o r. Baš to, svaki virozakon tvrdi, da je Bogom objavljen, dokazuje, da su ljudi u svako doba svoj razum nesposobnim smatrali u stvarih nabožnih. Naša je dužnost iztražiti, koji je između svih tih virozakonah pravi.

D j a k. Možemo li to saznati?

M a j s t o r. Uzmimo na primer virozakon mahomedanski (turski), židovski i kršćanski. Koji je iz među njih najsavršeni (najbolji)?

D j a k. Bez dvojbe kršćanski.

M a j s t o r. Zašto?

D j a k. Zato, jer uči čovika na najlipšu čudorednost te ga vodi k svetomu životu.

M a j s t o r. Jeli koji od onih, koji samo svoj razum slide, onoliki stepen čudoredne savršenosti postigao, kakovi su postigli hiljade slidbenikah vire kršćanske?

D j a k. Ako ću pravo reći, nijedan.

M a j s t o r. Vidiš dakle, vira kršćanska jest mlogo bolja nego ona, koju je razum čovičanski izmislio. Kršćanska vira oslanja se na dilih i dokazih, koji su u sv. evanđelju napisani; evanđelje pako navišćivali i napisali su ljudi bezpristani i sveti. Dvojica od evanđelistah bijahu Apoštoli a ostala dvojica učenicu Isusovi. Ovi ljudi odrekli su se bili svega onoga, što god je čoviku na ovom svitu milo i drago, a to zato, da bi lahkše viru kršćansku po svitu pripovidati mogli; odrekli su se bogatstva i udobnoga života; ostavili su svoj tih domaći život te su putovali na daleko po svitu; nisu tražili slave nu nasuprot bijahu izsmihavani i progonjeni; patili su tugu, nevolju i bolesti kroz mnogo godina, a napokon s veseljem žrtvovali su isti svoj život. Da su pako varali, odrekli bi se bili i mirne svisti a i vičnoga blaženstva. Vidjamo doduše svaki dan, gdi ljudi zanemaruju mirnu čistu svist i vično blaženstvo samo zato, da sebi slave i bogatstva steku, ali nevidjamo a nećemo niti viditi, da bi se koji svega onoga odrekao, što mu je na ovom svitu milo i drago a to samo zato, da se pokaže kao slidbenik one viere, o kojoj nije osvidočen, da je prava. Reci dakle, imamo li uzroka nevirovati spisateljem sv. evanđelja?

O b a. Zaista neimamo.

M a j s t o r. Vidite tako, kao što vi sudite, sudio je cio svit kroz mnogo godina. Apoštoli sve da su htili, nisu mogli varati i lagati. Oni su, ako ne svi a ono bar sv. Mateo, napisali evanđelje u onoj zemlji, gdi se je sve dogodilo, što su napisali. Neprijatelji vire kršćanske nebi bili dopustili, da ovi ljudi varaju i laže, nu bi ih bili dali odmah za prvom laži odpraviti. Ako je pako sve ono istina, što je u sv. evanđelju napisano, istina je i to, da je sin Božji na svit došao, da nas pouči ob onom, što nam razum reći nije mogao, jer i sam nije znao; istina je napokon i to, da je vira kršćanska jedina prava po Bogu objavljena vira.

O ZDRAVLJU.

(Produženje.)

Drugo je po čemu se zdravlje u čoviku uzdržaje umirenost. Al u čem bi valjalo da ova gospoduje to ne

možemo kazat; jel onda bi tribalo sav život čovčiji prometnit, što nespada u dilokrug novinarski. Al mislim da ću misto umirenosti po svakog čovika dosta jasno obilježiti, ako ću reći: da ona mora vladat u svakom dilovanju čovičjem tvarnom i duševnom svakog stališa, svake dobe, i svakog spoia, još u samoj molitvi; jel ako naše misli riči, i čine ne vodi naravna umirenost, to će prije ili posli postat za tilo ili dušu, po nas ili po izkrnjenog škodljivi, pa će izgubit znak kriposti, i dobit žig griha. Te dvi stvari su nam dali u torbu, kad su nas iz perivoja u svit otirali: radinost i umirenost, sričan koji je ih na put života sobom poneo, nesričan ako je ma koju izostavio.

No koja pravila čoviku u svom životu slidit triba, to da možemo kazati, potribno je njega razmatrati u materinoj utrobi, i posli od rodjaja priko svake dobe do groba dopratiti, prigledati — stare, odiću, jilo, piće, rad i zrak.

U ono učeno pitanje, koje bi rado bilo kazati: kako postaje tilo i duša u materinoj utrobi, neću da se upuštam. Na take stvari, koje prilaze granicu znanosti ljudske, nikad volje nisam imao, i nevidjam što bi nam koristilo, ako bi se o tom prepirali, buduće da i na posliću samo bi do jednog mnenja a ne do odljučne istine dostignuti mogli. Nama je dosta toliko znati, koliko je nam divi Meštar reko: da dobro stablo dobar, a zlo zao plod donosi.

Lasno je dakle po svakog čovika: da otac i mater moraju biti zdravi. Kukavi nakazni, ranjavi, ili drugoj kakoj nevolji tilesnoj ili duševnoj privrženi, nisu za ženitbu podobni, dosta je i tako tuđe i nevolje na svitu. Nismo kadri ni one odbaviti, utišiti, koje iznenada naličaju na čovičanstvo: zašto da ih još i prirodno sporimo, to nije Bogu drago, a po ljudstvo na svaki način je veoma škodljivo. S druge strane oni koji su zdravi, pa su u ženitbeni život stupili, veoma moraju paziti, da svoje zdravlje van nevolje neoskvrnje, buduće je istina, da zakukano, i krljavo stablo samo pušljivo voće radja, taki ni sami neće imati radosti na svojem plodu, a baš i dica koju tako nevoljnu radjaju u svojih patnjah, koje sobom na svit donesu, neće ih pohvaliti. Odud se vidi kako oni griše koji ma i kakvim načinom voljno svoje zdravlje u ženitbenom životu poruše, što — van malih iznimkah — navadno po neumirenosti tilesnoj ili duševnoj sbiva. Košto se pod svitlom suncu svašta oživljiva i razveseljiva, tako o radjanju čovika mora čisto i tilo i duša čovika biti. Roditelji nemojte zaboraviti: da je dite krv od krvi kost od kosti vaše, i duh od vašeg duha; sedam glavni griha neka su daleko od vašeg ženitbenog života, jel će u nevinom diteštetu otrov rane smrti tilesne ili duhovne razlit se, pa sve ono što je po Bogu u njem dobro stvoreno zakužit, i opoganit. Valja vam znati: da će se vaše strasti u duh i srce diteta ukalamiti. Zato već o sklapanju ženitbe u obzir triba one osobe zdravlje uzeti, s kojom se kanimo ujediniti. Ovaj obzir je mnogo glavni nego onaj koji se sad navadno smatra: da li je n. p. osoba bogata, jel pored zdravlja može se imovima steći, al bez zdravlja svakojaki imetak cinu svoju će izgubit.

Buduće je Bog odredio: da se dite razvije u materinoj utrobi, to se može lako uvidit i da je ona žena, koja je začela, svake pozornosti vridna. Dakle valja da i sama na se pazi, i drugi mora da sve to od nje odstrani, što bi neobični upliv na nju moglo imati.

(Slidi.)